

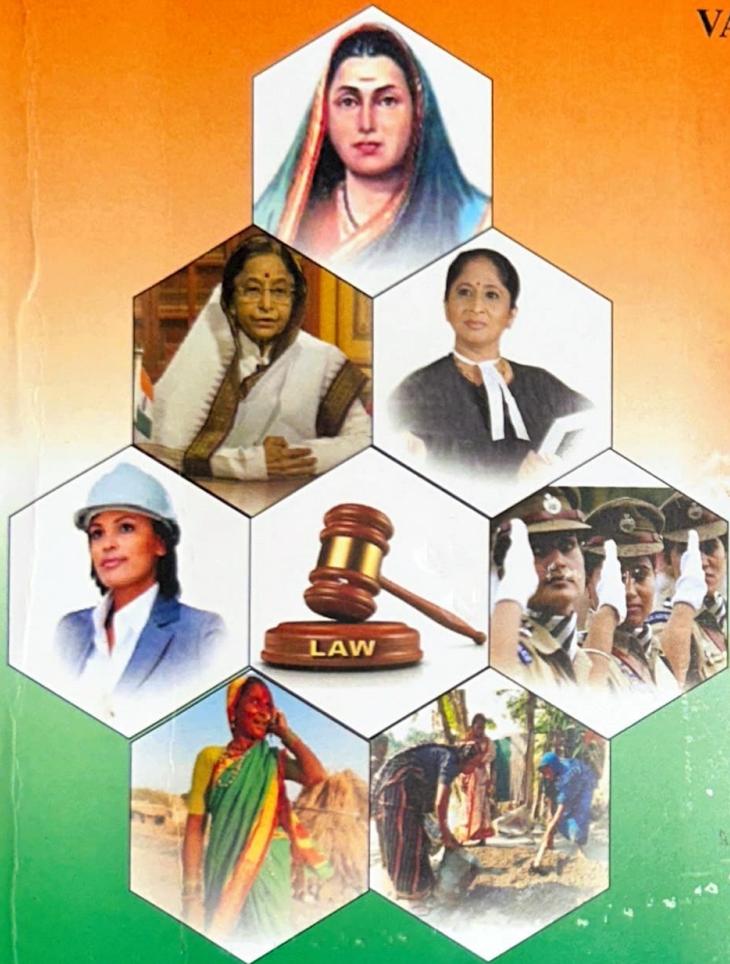
बहुजन हिताय | बहुजन सुखाय |
PEOPLE'S EDUCATION SOCIETY (MUMBAI)

ISBN - 978-81-933035-7-3

On The Occasion of Golden Jubilee Celebration of Dr. Ambedkar College of Law
Nagsenvan, Aurangabad

Women, Law and Society

VOLUME - 1

Editor
Dr. N. N. Behera

Principal Incharge
Dr. Ambedkar College of Law
Nagsenvan, Auragabad (M.S.)

**On the Occasion of Golden Jubilee Celebration of
Dr.Ambedkar College of Law
Nagsenvan, Aurangabad Organises
National Seminar
on**

Women, Law and Society

**on
Saturday 24th February 2018
Volume - I**

Editor

Dr.N.N. Behera

Principal Incharge

**Dr.Babasaheb Ambedkar College of Law
Nagsenwan, Aurangabad (M.S.)**

INDEX

<p><i>ed to throw light on scenario to look at the physical and neurological conditions against women and empowerment, we must proceed with the proceedings of our mentioned topics and sincere gratitude to all concerned in all their future proceedings will help the women and will highlight</i></p> <p style="text-align: right;">Dr. N.N. Behera</p>	01 04 08 12 17 20 23 26 30 34 38 42 46 50
<p>1 Anju A. Singh Cyber Crimes Against Women In India And The Laws: An Appraisal</p> <p>2 Dr. Aparna Singh Sexual Autonomy And The Rights Of Women Over Reproductive Choices: Issues And Concern</p> <p>3 Mr. Anna Devman Dhawale Fundamental Rights Guaranteed To Women Under Indian Constitution And Judicial Pronouncements: An Appraisal</p> <p>4 Ashish Dwivedi Unsilencing the Silence: Seeking the Feminist in Derozio</p> <p>5 Atdeep K. Agale Offence of Adultery and Gender Justice: A Critical Evaluation</p> <p>6 Dr. B.P Engade Case Study of Meena Kandasamy and Her Literary Works Reflecting Social Status of Women, Perspective of Law and Society</p> <p>7 Dr. N. N. Behera Uniform Civil Code and Gender Equality</p> <p>8 Dr Pramod P. Waghmare Women's Representation In Parliament: The Role Of Political Parties</p> <p>9 Himani Joshi The Feministic Satiety: Representation Of Gender In Parallel Cinema</p> <p>10 Dr. sow. J.B.Auradkar. Indian Legal Framework And Judicial Response Towards Women Empowerment: A Study</p> <p>11 Adv. Jyoti Paras Kandare The Role of Dr. B.R. Ambedkar's perspective on Women Empowerment in India</p> <p>12 Mrs. Madhuri Vijay Sarwade Maintenance – Expanding Horizons Of Womens Right</p> <p>13 Pankaj Dinkar Tandale Cyber Law To Muffle Cyber Crimes Against Women In India : A Legeal Analysis</p> <p>14 Neha Chaudhary Women Empowerment In India: Unearthing The Facade</p>	

INDEX

1	Anju A. Singh Cyber Crimes Against Women In India And The Laws: An Appraisal	01
2	Dr. Aparna Singh Sexual Autonomy And The Rights Of Women Over Reproductive Choices: Issues And Concern	04
3	Mr. Anna Devman Dhawale Fundamental Rights Guaranteed To Women Under Indian Constitution And Judicial Pronouncements: An Appraisal	08
4	Ashish Dwivedi Unsilencing the Silence: Seeking the Feminist in Derozio	12
5	Attdeep K. Agale Offence of Adultery and Gender Justice: A Critical Evaluation	17
6	Dr. B.P Engade Case Study of Meena Kandasamy and Her Literary Works Reflecting Social Status of Women, Perspective of Law and Society	20
7	Dr. N. N. Behera Uniform Civil Code and Gender Equality	23
8	Dr Pramod P. Waghmare Women's Representation In Parliament: The Role Of Political Parties	26
9	Himani Joshi The Feministic Satiety: Representation Of Gender In Parallel Cinema	30
10	Dr.sow. J.B.Auradkar. Indian Legal Framework And Judicial Response Towards Women Empowerment: A Study	34
11	Adv. Jyoti Paras Kandare The Role of Dr. B.R. Ambedkar's perspective on Women Empowerment in India	38
12	Mrs. Madhuri Vijay Sarwade Maintenance – Expanding Horizons Of Womens Right	42
13	Pankaj Dinkar Tandale Cyber Law To Muffle Cyber Crimes Against Women In India : A Legeal Analysis	46
14	Neha Chaudhary Women Empowerment In India: Unearthing The Facade	50

31	Adv. Shaikh Mahemood Nabi Contribution Of Dr. Babasaheb Ambedkar Towards Women's Right In India	102
32	Adv. Imtiyazkhan N. Pathan Violence against Women – Need to Awaken the Conscience of Humanity	104
33	Dr. Mohod Durgadevi P. Social Justice and Buddhism	107
34	Nishita Pandey Women Empowerment with special emphasis on Role of women in society	110
35	Adv. Gaikwad Bhagwan K. Cyber Laws and Protection of women in India	112
36	Adv. Ms. Priyanka D. Salve Cyber law and women	115
37	कोमल लक्ष्मण पाचांगे मानवाधिकार एवं महिलाएँ	118
38	डॉ. पवार विक्रमसिंह विजयसिंह साहित्य में प्रतिबिंబित स्त्री मुक्ति	121
39	डॉ. चेतना भोंगाडे सामाजिक व्यवस्था आणि भारतातील महिला.	124
40	प्रा.जे.द्वि.निकाळजे (हस्के) महिलांचे राजकीय सक्षमीकरण - एक अभ्यास	127
41	प्रा.विजय घोरपडे पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना आणि डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा ख्रीमुक्तीविषयक दृष्टीकोन	130
42	प्रा.नम्रता एन.तानोडे भारतीय विवाहित स्त्री कायदा आणि सरंक्षण द्वारे सबलीकरणाकडे वाटचाल	133
43	प्रा. डॉ. रमेश काशिराम शेंडे स्त्रीसुरक्षेचा प्रभावी कायदा	135
44	भगवान नारायणराव वीर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि पुणे करार	139
45	✓ डॉ. वनिता यशवंतराव वंजारी स्त्रियांविषयी समाजाची मानसिकता	141
46	डॉ. वंदना एन. वैद्य स्त्री सशक्तीकरण - २१ व्या शतकातील स्त्री पुढील आव्हाने कौटुंबिक /आर्थिक	143

डॉ. वनिता यशवंतराव वंजारी

45.

स्त्रियांविषयी समाजाची मानसिकता

सहायक प्राध्यापक, श्री शिवाजी कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, राजुरा, जि. चंद्रपूर

सारांश: नारी पूजनाची अशी महती आहे. जगात प्रमुख दोन जाती आहे. एक स्त्रीची व पुरुषाची लिंगाच्या आधारावर स्त्री-पुरुष विषमता पाळली जाते. त्यामुळे लिंगानुसार पुरुषाचा दर्जा श्रेष्ठ तर स्त्रीचा दर्जा कनिष्ठ मानला जातो. अशा प्रकारची स्त्री आणि पुरुषांमध्ये असलेली विषमता म्हणजेच लिंग विषमता होय. जगात सर्वत्रच लिंगाच्या आधारावर विषमता आढळून येते. लिंगानुसार स्त्री-पुरुषांचा सामाजीक दर्जा निश्चित केला जातो.

प्रस्तावना:-

भारतीय संस्कृतीत स्त्रियांना फार सन्मानाने वागविले जात होते इतकेच नव्हे, तर स्त्रिया पुरुषांच्या बरोबरीने सर्वत्र क्षेत्रात कार्यरत होत्या असे दिसून येते. भारतीय संस्कृतीत शक्ती, ज्ञान, संपत्ती या सर्वांची अधिष्ठात्री देवता स्त्री आहे. तिला दुर्गा, सरस्वती, लक्ष्मी या नावाने ओळखले जाते.

भारताची राष्ट्रीय देवता भारतमाताच आहे. मनुने म्हटल्याप्रमाने भारतीय संस्कृतीचा आदर्श पुढील श्लोकात स्पष्ट होते.

“यत्र नार्यस्तु पूजन्ते, रमन्ते तत्र देवता”
जेथे स्त्रियांना सन्मानाने वागविले जाते तेथे देवतांचा वास असतो. म्हणजेच ते कुटुंब तो समाज सुखी संपन्न आणि समाधानी असतो हे यावरून लक्षात येते. मनुने स्त्रियांविषयी इतका आदर दाखवूनही स्त्रियांना विवाहापूर्वी वडिलांनी, विवाहानंतर पतीने व वृद्धापकाळी पुत्राने ताब्यात ठेवावे त्यांना स्वातंत्र नाही हा एक संशोधनाचाच विषय ठरतो.

भारतीय समाजात स्त्रियांबद्यल अनेक गैरसमज दिसून येतात.

1. स्त्रियांना बुधी नसते.
2. स्त्रिया अबला असतात.
3. स्त्रिया कलहप्रिय असतात.
4. त्या पुरुषांच्या सुखासाठी निर्मान केलेल्या आहेत.
5. त्या कुठलीही गोष्ट गुप्त ठेवू शकत नाही.

स्त्री-पुरुष या दोघांचीही कुटुंब निर्मिती करिता आवश्यकता आहे. समाजाचे सातत्य टिकवून ठेवण्यासाठी दोघांचीही गरज आहे. स्त्री आणि पुरुष या दोघांच्या मिलनातूनच नवीन जीवनाचा जन्म होतो. केवळ ऐकटा पुरुष नव्या जीवाची निर्माती करू शकत नाही. त्यासाठी स्त्री आणि पुरुष या दोघांचीही सारखीच आवश्यकता आहे. स्त्री आणि

पुरुष हा भेद नैसर्गिक आहे. परंतु स्त्री पुरुषाच्या आधारावरच पुरुषांना श्रेष्ठ आणि स्त्रियांना कनिष्ठ भूमीका आणि दर्जा दिला जातो. हा दर्जा मानव निर्मात आहे तो निसर्गाने दिलेला नाही. नैसर्गीकदृष्ट्या स्त्री पुरुष दोघेही सारखेच आहेत. पुरुषापेक्षा स्त्रियांना कनिष्ठ मानण्याची प्रथा पितृसत्ताक कुटुंब पद्धतीमध्ये आढळून येते. प्राचीन काळात मातृसत्ताक कुटुंब पद्धती प्रचलीत होती. त्यामुळे स्त्रियांचा दर्जा चांगला होता. आता सर्वत्र पितृसत्ताक कुटुंब पद्धती आढळून येते. म्हणून पुरुषांचा दर्जा हा स्त्रियापेक्षा श्रेष्ठ आहे. आधुनीक काळात स्त्री आणि पुरुष समान मानले जाते. भारतीय राज्यघटनेने स्त्री-पुरुष या दोघांना समान अधिकार दिलेले आहेत. स्त्री-पुरुष या दोघांना समान दर्जा देण्यात आला असला तरी आजही भारतात स्त्रियांची भूमीका आणि दर्जा सन्मान दर्शक नाही.

कुटुंबामध्ये लहान मुलीचे स्थान तिच्या वाढत्या वयानुसार बदलत असते. जसे मुलगी, सून, आई, सासूबाई, आजी इत्यादी प्रत्येक स्त्रिला तिच्या वाढत्या वयानुसार कुटुंबात दर्जा प्राप्त होतो. या वेगवेगळ्या स्थानाशी असणारे अधिकार एकसारखे नाहीत व ते प्रत्येक समाजाच्या संस्कृतीनुसार निश्चित होत असते.

भारतीय स्त्रियांचा विचार करतांना तिला तात्वीक पातळीवर कोणता दर्जा दिला गेला आहे हे महत्वाचे आहे. धर्मग्रंथ पौराणीक ग्रंथ आणि प्राचीन काळातील ग्रंथातील अध्ययनातून असे दिसून येते की भारतात ‘लक्ष्मी’ ‘गृहदेवता’ म्हणून संबोधीले जाते. पली ही अर्धगीनी होय असेही म्हटले जाते. परंतु प्रत्यक्ष व्यवहारात तसे सर्व स्त्रियांबाबत आढळते असे नाही फारच थोड्या स्त्रियांच्या नशिबात गृहदेवता होण्याचा योग असतो. अन्य स्त्रियांच्या नशिबात नव-याचे रागावणे व टोमणे ऐकणे, वेळ प्रसंगी मार

खाणे हेच असते म्हणजेच तात्वीक पातळीवर आणि प्रत्यक्ष व्यवहारात फरक दिसून येतो.

स्त्रियांबंधल समाजाची मानसिकता बघायची

असेल तर

1. शिक्षण 2. अर्थाजना मधील स्त्रियांचा सहभाग 3. स्त्रियांना सार्वजनिक जीवनात सहभागी होण्याची संधी यावरून लक्षात येते.

शिक्षण:- स्वातंत्रपूर्व काळात शिक्षणाचा अभाव हेच स्त्रियांच्या खालावलेल्या दर्जाचे मुख्य कारण होते. स्त्री शिक्षणाच्या प्रसारासाठी समाजसुधारकांनी बरेच प्रयत्न केले त्यांच्या प्रयत्नांना खरे यश स्वातंत्रोत्तर काळात असणार—या भारतात स्त्री शिक्षणाच्या प्रसाराचे चित्र असले आकार आणि सांस्कृतिक विविधता सर्वत्र सारखे नाही. 2001 मधील जनगणनेनुसार अजुनही स्त्री—पुरुष समानतेची स्थिती निर्मान झालेली अजुनही स्त्री—पुरुष समानतेची स्थिती निर्मान झालेली नाही. 6 ते 11 वयोगटात दाखल होणा—यामध्ये मुलांपेक्षा सर्व स्तरातील शिक्षणात मुलांपेक्षा मुलींच्या गळतीचे प्रमाण जास्त आहे. व याचे कारण म्हणजे स्त्री शिक्षणावर प्रतिकूल परिणाम करणारी सामाजीक—सांस्कृतीक कारणे होय. कारण आज ही समाजात मुलींपेक्षा मुलांना अधिक महत्व दिले जाते. आई—वडिलांना मुले ही त्यांच्या वृद्धापकाळातील काठी वाटते. तर कन्या ही भर समजत्वा जाते. कन्या ही परक्याचे धन या दृष्टीने तिच्याकडे पाहिले जाते. मुलींचे शिक्षण हे अनावश्यक म्हणून टाळले जाते. तर उच्च वर्गांमध्ये मुलींचे शिक्षण हे उच्च वर्गांमध्ये विवाह जुळण्यासाठी कामाचे समजले जाते. मुलींना जास्त उच्च विद्याविभूषीत होऊ दिले जात नाही कारण तेवढ्या पात्रतेचा वर शोधण्याचे कार्य पालकांसाठी अवघड असते. ही समाजाची एक मानसिकता दिसून येते.

त्याचप्रमाणे दारिद्ररेषेखाली राहणा—या बहुसंख्य लोकांमध्ये मुलींच्या शिक्षणाचे महत्व निर्मान झालेले नाही. दारिद्ररेषेखालील कुटुंबात मुलींना आठ वर्षांचे वय होण्यापूर्वीच घरामधील घरगुती कामे करावी लागतात. त्यांचे बालपण लवकर संपते. आया कामासाठी बाहेर गेल्यानंतर हया मुलींना आपली भावंडे सांभाळावी लागतात. कुटुंबाच्या उत्पन्नात भर पडावी या हेतुने त्या बालकामगार म्हणून देखील काम करतात. त्यामुळे त्या शाळेत जाऊ शकत नाही, त्यामुळे देखील मुलींच्या शिक्षणाच्या बाबतीत समाजाची उदासिनता दिसून येते.

भारतीय समाजात कष्टकरी व श्रमीक पर्गातील स्त्रिया पूर्वीपासूनच अर्थाजनाकरिता घराबाहेर पडत होत्या. दोन महायुद्धांनी अनेक समाजातील समाजजीवनात बरीचमोठी उलथापालथ घडवून शिकलेल्या स्त्रियांना नोकरी करण्याची संधी मोठ्या प्रमाणावर प्रथमच मिळाली. परिणामी खास पुरुषांची

मानली गेलेली क्षेत्रे स्त्रियांसाठी मोकळी होण्याचा प्रक्रिया सुरु झाली. यानंतरच्या काळात मोठ्या प्रमाणावर मध्यम वर्गाने स्त्रियांना नोकरी करण्याची परवानगी दिली हे एक समाजाच्या मानसिकतेत वद होण्याचे प्रतिक होय.

आज बँका, रेल्वे, महामंडळ, व्यापारी उद्योगात त्यांना पुरुषांच्या बरोबरीने सर्व काम समाविस्तरात मिळातात. 'चूल आणि मुल' हेच स्त्रियांचा जवळ जवळ नष्ट झालेला आहे. या पारंपारीवर विचारांचा प्रभाव जसजसा कमी होउ लागला तसेत अधिक प्रमाणात मिळू लागली आहे असे दिसून येते. असले तरी आजही स्त्री—पुरुष समानतेची स्थिती निर्मान झालेली नाही हे भारत सरकारने नियुक्ती केलेल्या अहवालानुसार स्पष्ट होते.

अहवालानुसार :-

1. भारतातील स्त्रिया आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल आहेत.
2. विद्यमान कुटुंबात तिला पक्षापात सोसाव लागतो.
3. भारतात सामाजीक परिवर्तनाची प्रक्रिया सुरु झालेली असली तरीही स्त्रिया हा भारतीय समाजातील एक कमजोर वर्ग ही स्थिती आजही कायम आहे.

यावरून आपल्याला असेच म्हणता येईल की स्त्रियांविषयी समाजाची मानसिकता पाहिजे त्याप्रमाणात बदललेली नाही.

संदर्भ ग्रंथ:-

1. गाडगील मालती : —समानतेच्या वाटेवर प्रकाशक—दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी, पुणे
2. प्रदीप आगलावे :—भारतीय समाज—प्रश्न आणि समस्या प्रकाशक—श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर
3. भावगंध विशेषांक